

теперішній час займає Україна у рейтингах міжнародних організацій за основними економічними показниками, є результатом того, що протягом останніх років економіка України знаходиться у стані глибокої системної кризи. Негативно впливає на розвиток країни відтік закордонних інвесторів, що є наслідком війни на Сході а також складної політичної і економічної ситуації.

Формування стратегії розвитку підприємства – це важлива робота, від якої залежить майбутнє. Яка передбачає своєчасне реагування на мінливі умови навколишнього середовища, що дає змогу домогтися певних конкурентних переваг. Сьогодні підприємство повинно мати добре обґрунтовану стратегію, а також бути готовими адаптуватися до можливої зміни умов зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Гуторов О. І. Сутність та структура бізнес-плану інвестиційного проекту аграрного підприємства: теоретико-методичний аспект. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. Харків: ХНАУ, 2020. № 1. С. 200–213.

Ольга Яковець

ТЮРКСЬКИЙ СЛІД В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Актуальність дослідження полягає в тому, що на тлі сьогоднішніх подій, особливо в умовах московсько-української війни, науковці доводять українську окремішність (історичного та культурного розвитку і не тільки) від росії. Насамперед, шукають витоки української державності в історії Русі-України, Галицько-Волинської держави, а також Війська Запорозького. Вивчаючи історію Гетьманщини, зокрема, й українського козацтва загалом, ми можемо прослідкувати вплив тюркського фактору на ці державотворчі процеси, який неможливо заперечити. Варто лише згадати про етимологію слова «козак», або те що звичною зброєю для українського козака була крива турецька шабля, а не прямий руський меч. Тож є доцільним здійснити глибокий аналіз теми тюркського сліду в історії українського козацтва, нащадками якого є ми – українці, а значить – маємо знати своє минуле, берегти та нести його в світ, щоб нас більше ніхто не сплутав з росіянами.

У сфері української гуманітаристики працює чимало дослідників, які вивчають історичні, культурні, релігійні, політичні аспекти відносин українського та тюркських народів, їхні генезу та сучасний стан. Принципове значення для розробки теми дослідження мають праці таких відомих українських істориків – А. Іванця, В. Сергійчука, П. Овчаренка, С. Громенка, С. Плохія, А. Забловського, А. Баскакакової, П. Кралюка та інших. Звернення до їх праць сприяло проведенню широкого аналізу теми

нашого дослідження.

Метою дослідження є аналіз козацько-тюркської взаємодії, пошук елементів тюркського світу в світі українського козацтва та визначення ступеня впливу тюркського чинника на генезу та розвиток козацтва на теренах України.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові принципи аналізу, об'єктивності, неупередженості, цілісності світоглядного та методологічного плюралізму. Для вирішення завдань, поставлених у дослідженні, було використано ряд основних методів: системного аналізу, історико-генетичного аналізу, компаративного вивчення та герменевтики.

Розкриття теми дослідження варто почати з питання походження терміну «козак». Більшість істориків схиляються до думки, що воно має тюркське походження і, залежно від контексту, означає – «вартовий», «вільна людина» чи «розбійник». Відомо, що перші козаки поєднували в собі всі ці риси: великими групами жили в степах за межами населених пунктів та таборів, займаючись рибальством та мисливством; нападали на купців, що мандрували степом без належної охорони; служили в польських та литовських урядовців, несучи варту на кордоні польсько-литовсько-татарських володінь. Цим козаки дуже нагадують тюркських кочівників, наприклад, тих самих татар чи ногайців. Можливо, козаки формуючи такий свій побут, якраз і брали за зразок схожий побут сусідніх тюркських племен [2, с. 116].

Наступне питання, що цікавить нас – це походження українського козацтва і роль тюрків у цьому процесі. Насправді – це «таїна за сімома печатями». Маємо низку схожих між собою і, водночас, різних теорій походження українського козацтва, які можна поділити на три групи: автохтонні теорії; соціальні теорії; тюркські теорії. В контексті теми дослідження нас найбільше цікавить остання група. Найбільш популярною тюркською теорією походження українських козаків – є хозарська (козаки беруть початок від тюрків-хозар, які в ранньосередньовічний період проживали в українських степах). Є ще кілька теорій в цій групі. За ними предками козаків є чорні клобуки Поросся, тьмутороканські черкеси (від них начебто пішла назва міста Черкаси), зрештою, татари, які були поселені за часів Володимира Ольгердовича та Вітовта на київщині, де вони перемішалися з місцевою бродячою людністю. Загалом же ми схильні до думки, що на генезис українського козацтва впливали одразу і місцевий слов'янський люд, і сусідні тюрки-кочівники, що й створило українське козацтво, як своєрідний сплав носія слов'янської православної культури з високим відсотком домішки тюркських елементів [1, с. 203].

Останнє питання, яке ми аналізували в ході дослідження – це тюркські елементи в військовому мистецтві та побуті українського козацтва. Як вже було зазначено вище, основною зброєю козаків була крива татарська шабля, бо вона була зручнішою і ефективнішою ніж руський меч. Козацька піхота з вогнепальною зброєю дуже нагадує османських яничар. До речі, козаки довгий час називали рушницю

янчаркою чи яничаркою. Козацька військова термінологія була, переважно, тюркського походження: кіш, курінь (відповідно кошовий та курінний отамани), булава, осавул, бунчук, джура, ватага, барабан, сурма, табір, майдан тощо. Одяг та зовнішній вигляд також мали в собі багато тюркського: шаровари, оселедці, довгі вуса, високі шапки (кучми), довгополі каптани та широкі пояси. Чимало тюркського було і в способі господарювання, побудові та облаштуванні жител, харчуванні тощо. Схоже, що і в питаннях побуту, зовнішнього вигляду та військової майстерності козаки брали собі за взірць своїх тюркських сусідів [1, с. 206].

Тож, історія українського козацтва тісно переплетена з історією тюркських народів, з якими козаки контактували і взаємодіяли. Через такий тісний і тривалий взаємозв'язок козаки перейняли від татар, ногайців та турків багато елементів, які зараз ми сприймаємо як автохтонно-українські, рідні й іноді навіть не здогадуємося про їхнє тюркське походження. Цей тюркський вплив ми можемо побачити й в сучасній українській культурі, зокрема в нашій мові. Не таємниця, що багато слів в українській лексиці мають тюркське походження. Наприклад: гарбуз, килим, отара, туман, тютюн, штани, карий тощо.

Список використаних джерел

1. Кралюк П. М. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях / П. М. Кралюк. – Харків, 2020. – С. 203–206.
2. Плохій С. М. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. М. Плохій. – Харків, 2016. – С. 116.

*Владислав Ямковенко,
Любов Тітова*

СЕРВІСИ ДЛЯ РОБОТИ З ГРАФІЧНИМИ ЗОБРАЖЕННЯМИ НА БАЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Технологія штучного інтелекту, що наробила багато галасу у світі та в нашій країні зокрема із виходом ChatGPT на український ринок, стає все більш розвиненою та популярною, вона охоплює різні аспекти людської діяльності. Основою технології штучного інтелекту є нейронні мережі, що моделюють роботу людського мозку. Такі мережі складаються з великої кількості штучних нейронів, пов'язаних між собою та призначених для обробки вхідної інформації.

На даний час існує значний перелік сервісів, створених на базі штучного інтелекту, що дозволяють розпізнавати мовлення, генерувати, перекладати та перефразувати тексти, здійснювати пошук та добір інформації, генерувати музику, зображення, зокрема і людські портрети, на основі заданого опису, писати програмний код, створювати та